

ЗАКОН ЗА ДОГОВОРИТЕ ЗА ПРЕВОЗ ВО ПАТНИОТ СООБРАЌАЈ

Сл. Весник на Р. Македонија, бр.23 од 14.02.2013 година

І. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се регулираат односите кои произлегуваат од договорите за превоз на патници и стока во внатрешниот и во меѓународниот патен сообраќај, ако со меѓународен договор поинаку не е уредено.

Член 2

Односите кои произлегуваат од договорите за превоз на патници и стока во внатрешниот и во меѓународниот патен сообраќај уредени со овој закон можат и поинаку да се уредат со договор ако тоа со овој закон не е забрането.

Член 3

Со општите услови на превозот или со други договорни одредби меѓу превозникот и патникот, односно испраќачот на стока и/или организатор на превоз, не можат да се предвидат одредби со кои превозникот, на полно или делумно, се ослободува од одговорноста предвидена со овој закон, да се префрлува товарот на докажувањето на превозникот или се предвидуваат ограничувања на одговорноста поповолни за превозникот од ограничувањата предвидени со овој закон.

Корисникот на превозот и/или организаторот на превоз со договорните одредби презема обврски кои не може да се поповолни од договорните одредби за превозникот, мора да ги исполнува и применува одредбите од овој закон кои се однесуваат на постапките за спроведување на тендери за избор на најповолен превозник, како и да ги почитува определените рокови за исплата на надоместок за извршениот превоз во патниот сообраќај.

Член 4

Врз правата и должностите на превозникот, односно на корисникот на превозот и/или организатор на превозот, што не се уредени со договор со овој закон, како и со меѓународни прописи, ќе се применуваат одредбите од Законот за облигациони односи и традиционалните деловни обичаи за превоз во патниот сообраќај.

Член 5

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. **Превозник** е домашно или странско физичко или правно лице, сопственик на превозни средства, односно ги користи врз основа на договор за лизинг, кое врз основа на договор за превоз за одреден надоместок превезува патници и/или стока на територија на Република Македонија или надвор од нејзините граници;
2. **Корисник на превозот** е физичко или правно лице кое врз основа на договор за превоз со превозникот за одреден надоместок во свое име се здобива со одредени права и обврски во внатрешниот и меѓународниот превоз на патници и/или стока во патниот сообраќај;
3. **Патник** е лице кое превозникот за одредена цена или врз основа на договор за превоз го превезува со возило за превоз на патници во патниот сообраќај;
4. **Организатор на превоз** е правно лице кое во свое име, а за сметка на корисник на превоз, со превозникот склучува договор за превоз;

5. **Испраќач** е физичко или правно лице што врз основа на договор за превоз предава стока на превоз;
6. **Примач** е физичко или правно лице кое во свое име или врз основа на овластување за сметка на друго лице, во местото определено за истовар на стока ја прима стоката предадена за превоз;
7. **Имател на право** е лице кое врз основа на договор за превоз има поднесено барање до превозникот за располагање со багаж и/или стока дадена на превоз;
8. **Багаж** се предмети што патникот има право да ги носи со себе врз основа на договор и/ или врз основа на општите услови за превозот на патници и се сместуваат во простор од возилото наменето за таа цел;
9. **Рачен багаж** се предмети што можат да се внесат во внатрешноста на возило, се сместуваат на одредено место за таа намена или пред или под седиштето на патникот и кои патникот сам ги чува;
10. **Дополнителен багаж** е багаж кој патникот може да го пријави за превоз покрај багажот од членот 23 став 2 од овој закон;
11. **Место на поаѓање** е место во кое започнува договорениот превоз на патници;
12. **Место на утовар** е местото на кое му се предава стоката на превозникот заради превоз;
13. **Место на определување** е местото на завршување на договорениот превоз на патници;
14. **Место на истовар** е местото на кое примачот ја прима стоката предмет на превоз во патниот сообраќај.
15. **Возила** се моторни возила, комбинирани возила, приколки, полуприколки, автобуси и комбиња;
16. **Стока** е предмет или жива материја кои се превезува на однапред одредена дестинација;
17. **Колети** е име за разни видови пакувања на стока наменета за превоз (палети, бали, кутии и друго);
18. **Изјава од превозник** е потпишан и заверен документ доставен во пишана форма на меморандум на превозникот во кој се изразува согласност за прифаќање на понудената превозна цена и/или понудена превозна цена и
19. **Авто ден** е дневен трошок на превозник за возило, кој се пресметува врз основа на податоци за просечен месечен трошок на возило од претходна година поделен со 20 ефективни работни дена. Трошоците се состојат од два дела и тоа фиксни трошоци (надоместок за возач, амортизација, режиски трошоци, трошоци на финансирање и друго) и вариабилни трошоци (гориво, гуми, тековно одржување, патарини и друго), а просечен износ на авто ден за ист вид на возило на ниво на држава одреден од здружение на превозници организирано на национално ниво (мнозинско здружение).

II. ПРЕВОЗ НА ПАТНИЦИ

1. Договор за превоз на патници

Член 6

Со договор за превоз на патник превозникот се обврзува да го превезе патникот до одредено место, а патникот се обврзува да му плати соодветен паричен надоместок на превозникот.

Превозникот е должен да го прими на превоз секое лице и секој предмет што ги исполнуваат условите определени во општите услови за превоз.

Превозникот е должен да продава билети за превоз сразмерно со капацитетот на возилата со кои располага и/или му се одобрени за одржување на одредена линија за која поседува дозвола.

Одредбите на оваа глава се применуваат и врз превозот на патници во општинскиот превоз, ако со посебни прописи поинаку не е одредено.

Член 7

Договор за превоз на патник се склучува меѓу превозникот и патникот, корисникот на превоз и организаторот за превоз или меѓу превозникот и организаторот на превоз.

Со договор за превоз, склучен меѓу превозникот и корисникот на превоз и/или организатор на превоз, превозникот се обврзува дека под условите утврдени со договорот за превоз и со општите услови на работење на превозник, ќе го превезе патникот заедно со багаж што ќе го одреди корисникот на превоз и/или организаторот на превоз.

Член 8

Превозникот е должен да го превезе патникот според објавениот возен ред, со возило што ги исполнува условите утврдени со прописи за возила и посебните техничко-експлоатациони услови пропишани за одделните видови на превоз.

Превозникот е должен на патникот да му обезбеди означено место во одредено возило или превоз со одредено возило, ако тоа е посебно договорено.

Член 9

Договор за превоз може да се склучи и со лице кое е заболено или за кое постои сомневање дека е заболено од некоја заразна болест, само ако се исполнети условите предвидени со посебни прописи за превоз на такви лица.

Ако за време на превозот кај патник ќе се појават знаци на некоја од заразните болести предвидени со посебни прописи од областа на здравствената заштита, превозникот е должен да постапи според тие прописи и тој патник да го превезе до првото место каде што има можност да му се даде потребна здравствена помош.

Член 10

Договор за превоз меѓу превозникот и организаторот на превоз и/или корисник на превоз може да се склучи за одредено време, или за едно или за повеќе патувања.

Ако висината на надоместокот за превоз е определена со тарифа, не може да се договори поголем надоместок.

Ако износот на надоместокот за превоз не е определен со тарифа, а ни со договор за превоз, превозникот има право на вообичаен надоместок за тој вид превоз.

Договорот за превоз мора да содржи клаузула за рок на исплата на надоместок за договорениот превоз, кој не смее да биде подолг од 60 дена од денот на извршување на превозот за договори на одредено време и повеќе патувања. За едно договорно патување рокот за исплата на надоместок за договорениот превоз е веднаш, односно не смее да биде подолг од 30 дена од денот на извршувањето на превозот.

Доколку со договор за превоз не е прецизиран рок за исплата на надоместок за договорениот превоз, се смета дека рокот не е подолг од 30 дена од денот на извршувањето на превозот.

Превозникот има право на наплата на казнена камата за задоцнета исплата на надоместок за извршен превоз без претходно доставена опомена согласно со Законот за облигационите односи.

За ништовни се сметаат сите одредби во договорот за превоз кои се спротивни на ставовите 4, 5 и 6 на овој член.

Член 11

Превозникот е должен на патникот да му издаде возен билет. Возниот билет е доказ дека е склучен договор за превоз со патникот. Возниот билет, по правило, гласи на доносител, а може да гласи и на име. Ако возниот билет гласи на име не може да се пренесе и/или користи од друго лице без согласност на превозникот и патникот на чие име гласи.

Член 12

Ако договорот за превоз е склучен со корисник на превозот и/или организатор на превоз превозникот, по правило, не издава возен билет.

Член 13

Патникот има право да се откаже од договорот пред да започне неговото извршување.

Превозникот е должен согласно со ставовите 3 и 4 на овој член да му ја врати на патникот сумата платена за конкретното патување ако патникот се откаже од патувањето, во внатрешниот патен сообраќај најдоцна два часа пред почетокот на патувањето, а во меѓународниот патен сообраќај најдоцна шест часа пред почетокот на патувањето.

Ако патникот се откаже од патувањето во роковите од ставот 2 на овој член, превозникот може да задржи најмногу 10% од износот на сумата платена за конкретното патување.

Ако патникот го користи своето право од ставот 1 на овој член спротивно од роковите од ставот 2 на овој член, превозникот има право на надоместок на штета во висина од 50% од сумата платена за конкретното патување.

Со договор за превоз висината на оштетата која може да ја наплати превозникот утврдена во ставовите 3 и 4 на овој член не можат да се менува на штета на патникот.

Член 14

Корисникот на превоз и/или организаторот на превоз, доколку патникот го искористи правото кое произлегува од членот 13 став 1 од овој закон се должни на превозникот да му исплатат износ од 10% од сумата за договорениот превоз за патување на патникот.

Патникот, корисникот на превоз и/или организаторот на превоз му одговара на превозникот за обврските што произлегуваат од договорот за превоз во случаи на нанесена намерна или не намерна штета на возилото и неговата опрема од страна на патник за време на извршување на превозот или за време на влез или излез од возилото.

Член 15

Ако превозот не започне во времето што е одредено со договор за превоз или со возен ред на превозникот патникот, односно корисникот на превоз и/или организаторот на превоз може да се откаже од договорот за превоз и да бара да му се врати сумата платена за договорениот превоз.

Член 16

Ако во текот на превозот дошло до прекин на превозот од причини за кои патникот не е одговорен, патникот има право да бара превозникот, заедно со багажот, со свое или друго соодветно превозно средство, да го превезе до местото на определување.

Доколку превозникот не го превезе патникот до местото за определување во рок од 60 минути, патникот има право да бара превозникот, заедно со багажот, да го врати на појдовното место и да му ја врати сумата платена за соодветниот превоз.

2. Одговорност на превозникот

Член 17

Превозникот одговара за штета настаната поради смрт, загрозување на здравјето или повреда на патникот и за штета поради задоцнување или прекин на патувањето.

Превозникот одговара за штета што на патникот му ја предизвикало лице кое по негов налог работи на извршувањето на превозот.

Член 18

За штета настаната поради смрт, загрозување на здравјето или повреда на патникот одговара превозникот ако таквата штета настанала за времето за кое патникот се наоѓа во возилото.

Член 19

Превозникот не одговара за штета настаната поради смрт, загрозување на здравјето или повреда на патникот, во случај ако докаже дека штетата е предизвикана со дејствие на патникот или од надворешна причина што не можела да се предвиди, да се избегне или да се отстрани.

Член 20

За штета настаната поради задоцнување или прекин на патувањето превозникот не е одговорен ако докаже дека до задоцнувањето, односно до прекилот не дошло поради негова вина.

Член 21

За штета настаната поради смрт, загрозување на здравјето или повреда на патникот превозникот одговара до износ во висина на осигурената сума означена на полисата на осигурителната компанија со којашто превозникот склучил договор за осигурување на патниците.

За штета настаната поради задоцнување, односно прекин на патувањето превозникот одговара до износот на двојна сума за платен превоз на конкретна релација.

Превозникот може да се повикува на одредбите од ставовите 1 и 2 на овој член само во случај ако докаже дека штетата е предизвикана намерно или од крајно невнимание.

Ништовни се одредбите на договор за превоз, на општите услови за превоз и на тарифата, со кој се намалува одговорноста на превозникот од ставовите 1 и 2 на овој член.

Член 22

Барање за надоместок на штета во случај на задоцнување, односно прекин на патување, патникот го доставува до превозникот во рок од седум дена од денот кога патувањето е завршено, односно од денот кога требало да биде завршено.

Ако барањето за надоместок на штета не се достави во рокот од ставот 1 на овој член, превозникот повеќе не е одговорен за таа штета.

III. ПРЕВОЗ НА БАГАЖ

1. Договор за превоз на багаж

Член 23

Превозникот е должен да го прими на превоз и да го превезе багажот на патникот.

Багаж до 25 килограми и тоа една патна торба со димензии 100 см/60 см или две патни торби со димензии 50см/30см се превезуваат без надоместок.

За дополнителен багаж во меѓународен патен сообраќај се наплаќа надоместок од 10% од цената на патниот билет по парче или 5% од цената на повратниот билет по парче.

За дополнителен багаж во меѓуопштинскиот превоз се наплаќа надоместок од 10 денари по парче.

Рачниот багаж се превезува без надоместок.

Член 24

Превозникот е должен да му издаде на патникот налепница за приемот на багажот за превоз.

Налепницата од ставот 1 на овој член мора да содржи број и вид на колетите, како и место за вредност на багажот доколку патникот одлучи да ја наведе вредноста на багажот.

Член 25

Патникот е должен на превозникот да му ја надомести штетата настаната поради својствата или состојбата на багажот, нанесени на персоналот, друг патник, возилото и/или другиот багаж во возилото, освен ако својствата или состојбата на багажот му биле или морале да му бидат познати на превозникот.

Член 26

Превозникот е должен на патникот да му го предаде багажот во местото и во времето на завршување на патувањето.

Багажот му се издава на доносител на налепницата на приемот на багажот, при што превозникот не е должен да испитува дали лицето кое ја поднесува наленицата е овластено за преземање на багажот.

Ако лицето кое бара да му се предаде багажот не ја поднесе налепницата за приемот на багажот, превозникот е должен на тоа лице да му го предаде багажот само ако докаже дека има право на багажот.

Член 27

Ако патникот по пристигнувањето на возилото во местото на определувањето од кои да е причини не го преземе багажот, превозникот е должен да го чува багажот на сигурно место најмногу 30 дена од пристигнувањето на возилото во местото на определувањето и тоа на трошок и ризик на патникот или да му го довери на чување на трето лице.

Превозникот е одговорен за изборот на чуварот на кој му го предал багажот на чување.

2. Одговорност на превозникот

Член 28

За штета настаната од загубување или оштетување на багажот превозникот одговара според одредбите на овој закон што се однесуваат на надоместок на

штетата поради загубување или оштетување на предмети предадени за превоз, само доколку патникот има платено налепница за багаж.

Превозникот одговара за штета настаната со загубување или оштетување на рачниот багаж, ако патникот докаже дека до штетата дошло по вина на превозникот.

Ако загубувањето или оштетувањето настанало под услови во кои дошло до смрт, оштетување на здравје или до повреда на патникот, превозникот одговара за рачниот багаж, освен ако докаже дека штетата е предизвикана со дејствие на патникот.

Член 29

За штета настаната со задоцнување во превозот на багажот превозникот одговара според одредбите на овој закон што се однесуваат на одговорноста на превозникот за штета настаната со задоцнување на превозот на патници.

Член 30

Се претпоставува дека багажот е загубен ако на патникот не му е предаден во рок од 30 дена од денот кога патникот го завршил патувањето.

Член 31

Износот на оштетата за загубување или оштетување на багажот за која одговара превозникот, не може да го премине износот од 9.000 денари по една налепница за багаж.

Превозникот може да се повикува на одредбата од ставот 1 на овој член само ако докаже дека штетата ја предизвикал намерно или од крајно невнимание.

Патникот може да бара во налепницата за приемот на багажот да се назначи и поголем износ од износот од ставот 1 на овој член.

Ако се согласи со барањето на патникот од ставот 3 на овој член, превозникот е одговорен за штета до износот назначен во налепницата за приемот на багажот.

Во случај од ставовите 3 и 4 на овој член превозникот може да наплати од патникот зголемен надоместок за превоз во висина од 5% од назначениот износ од ставовите 3 и 4 на овој член.

Член 32

Превозникот не одговара за штета поради загубување или оштетување на багажот ако патникот не му достави на превозникот приговор веднаш по завршувањето на патувањето, односно по преземањето на багажот.

Ако штетата на багажот настанала поради сообраќајна несреќа или од други објективни причини поради кои патникот не можел да поднесе приговор во рокот од ставот 1 на овој член, приговорот мора да се поднесе штом тоа е можно, а најдоцна во рок од 30 дена од денот кога патувањето е завршено или кога требало да биде завршено.

IV. ПРЕВОЗ НА СТОКА

1. Договор за превоз на стока

Член 33

Со договор за превоз на стока превозникот се обврзува да прими и да ја превезе стоката до местото на истовар и во тоа место да ја предаде на примачот или на друго овластено лице што ќе го одреди примачот, а испраќачот и/или организаторот на превоз се обврзува на превозникот да му ја исплати договорената превознина.

Обврската за исплата на договорената превознина преминува како обврска на примачот на стоката во случај испраќачот и/или организаторот на превоз на стоката да не ја исплати договорната превознина во рокот од членот 104 ставови 5 и 6 од овој закон.

Член 34

Договорот за превоз на стока може да се склучи во писмена форма со образец од договор за меѓународен превоз на стоки (ЦМР образец) или врз основа на потврден налог за утовар.

Член 35

Превозникот не смее да прими на превоз стока ако превозот на таа стока е забранет со закон или со друг пропис.

Стоката за која е пропишано дека може да се превезува само под одредени услови, може да се прими на превоз само ако се исполнети тие услови.

Член 36

Превозникот е должен да ја превезе стоката со возило што е договорено или што ги исполнува условите за превоз на тој вид на стока.

Ако со договорот за превоз возилото не е одредено, превозникот е должен да ја преземе стоката со возилото што обезбедува уредно и навремено завршување на договорот за превоз.

Возилото на превозникот мора да ги исполнува условите утврдени со прописи за безбедност на возила и посебните техничко - експлоатациони услови пропишани за одделните видови на превоз.

Член 37

Количината на стоката што се предава на превоз се одредува со број на колети - парчиња, со тежина или со волумен.

Ако количината на стоката не може точно да се одреди на некој од начините од ставот 1 на овој член, се одредува со мерката што е вообичаена во местото на испраќање или со зборот рефус.

Член 38

Наместо стоката чиј превоз е договорен, на превозникот може да се предаде за превоз друга стока, ако:

- 1) со тоа не се менуваат условите на превозот на штета на превозникот;
- 2) поради тоа нема да дојде до поголемо задржување на возилото во местото на утовар или на истовар;
- 3) со тоа нема да биде загрозувана безбедноста на возилото и на сообраќајот и
- 4) на превозникот, на негово барање, испраќачот му даде обезбедување за побарувањето што би можело да настане поради замена на стоката.

Член 39

Испраќачот и/или организаторот на превоз е должен да го извести превозникот за видот на стоката и за нејзината содржина и количество и да му соопшти каде треба да биде превезена стоката, името и адресата на примачот на стоката, своето име и својата адреса, како и други инструкции што се потребни за да може превозникот своите обврски да ги исполни без одлагање и пречки.

Испраќачот и/или организаторот на превоз е должен на превозникот да му даде упатство за чување и ракување со стоката, ако станува збор за стока чиј превоз не е вообичаен (стока по режим на АДР, АТП превоз и друго) и во случаи кога тоа го бара превозникот.

Кога во пратката се наоѓаат хартии од вредност или скапоцени предмети, испраќачот и/или организаторот на превоз е должен да го извести за тоа превозникот во моментот на нивното предавање за превоз и да му ја соопштит нивната вредност.

Ако испраќачот и/или организаторот на превоз не му ги даде на превозникот податоците од ставовите 1, 2 и 3 на овој член или ако му даде погрешни податоци, одговара за штетата што би настанала поради тоа.

Член 40

Испраќачот и/или организаторот на превоз е одговорен за штета што им е предизвикана на лицата, на возилото и на друга стока во возилото со дејството на својствата на стоката што е предадена на превоз, ако на превозникот тие својства не му биле познати ниту морале да му бидат познати.

Член 41

Превозникот е должен навреме да го постави определеното возило на местото што со договорот е одредено за утовар на стоката за превоз.

Ако местото на утовар на стоката не е договорено, испраќачот и/или организаторот на превоз е должен навремено да го извести превозникот за определеното местото за утовар во време кое ќе овозможи исполнување на роковите наведени во договорот за превоз.

Член 42

Превозникот е должен да го постави возилото на местото на утовар и/или истовар, ако тоа може да го стори без опасност за возилото и ако на тоа место може да се утовари и/или истовари стоката без оштетување на возилото.

Ако местото на утовар и/или истовар, што го одредил испраќачот и/или организаторот на превоз, не ги исполнува условите од ставот 1 на овој член, превозникот е должен да го постави возилото на најблиското место што ги исполнува условите за утовар и/или истовар на стоката.

Штета настаната на возилото поради несоодветно место за утовар и/или истовар или невнимание на лицата одредени за утовар и/или истовар на стоката ја надоместува испорачателот, примачот на стока и/или организаторот на превоз.

Член 43

Превозникот е должен да го постави возилото на местото на утовар во договорениот ден и час.

Ако со договорот за превоз е одреден само денот за поставување на возилото на местото на утовар, превозникот е должен да го постави возилото на тој ден најдоцна во рок што овозможува натовар пред истекот на работното време на испраќачот.

Превозникот е должен да го извести испраќачот, или лицето кое тој ќе го одреди и/или организаторот на превоз, за поставувањето на возилото на местото на утовар.

Член 44

Испраќачот ја утовара стоката во возилото, а ја истовара примачот на стоката, ако со договорот за превоз поинаку не е одредено.

Член 45

При утовар на стока во возилото, испраќачот мора да се придржува кон упатствата на превозникот што се однесуваат на распоредување на стоката во товарниот простор на возилото и на другите околности кои би можеле да влијаат врз безбедно извршување на превозот без притоа да се нанесе штета на возилото

и/или друга стока товарена во возилото, други учесници во сообраќајот, како и штета на патната инфраструктура и животната средина на патот по кој се извршува превозот.

Член 46

Утоварот на стоката во возило мора да започне и да се изврши во соодветен рок, ако со договорот за превоз на стоката поинаку не е одредено.

Рокот за утовар на стоката во возилото се продолжува за времето за кое утоварот не можел да се изврши поради причини за кои не се одговорни ниту испраќачот ниту превозникот. Завршување на работно време на местото на утовар или на царинската служба претставува оправдана причина за продолжување на рокот за утовар.

Соодветен рок значи утовар во просек од пет часа од поставување на возилото на местото за утовар при што во меѓународен превоз на стока се подразбира утовар на стока и завршување на извозна царинска постапка не подолго од 12 часа од времето на поставување на возилото на местото за утовар.

Член 47

Ако стоката не е утоварена во возилото во договорениот рок поради причина за која е одговорен испраќачот, превозникот мора да го задржи возилото на местото на утовар уште најмногу за време што одговара на половината од договореното време за утовар (дополнително време на утовар).

За дополнително време за утовар на стоката превозникот има право на посебен надоместок, а ако тој надоместок не е договорен, висината се одредува според тарифата на превозникот и/или според определен надоместок за авто ден.

Член 48

Ако стоката не е утоварена во возилото ниту по истекот на дополнителното време за утовар, превозникот може да се откаже од договорот и да бара надоместок за штетата во вид на наплата на сума за изгубен авто ден.

Ако утоварот е откажан од корисникот на превоз и/или организаторот на превоз по пристигнување на возилото на местото на утовар кое е минимум оддалеченост од 50 км во внатрешниот превоз, односно 100 км во меѓународниот превоз на стока од местото на утовар, превозникот може да бара надоместок за штетата во вид на наплата на сума за изгубен авто ден.

Член 49

Како време за утовар на стока во возилото се смета и времето потребно за:

- 1) пополнување на товарен лист и за предавање на документите кои ќе ја следат стоката при извршување на превозот;
- 2) покривање, врзување и друго обезбедување на стоката во возилото, ако тоа е должен да го направи испраќачот, односно возачот на возилото и
- 3) извршување на дејствијата за спроведување на царинска постапка во вршење на меѓународен превоз на стока.

Член 50

Кога превозникот со започнување на превозот и пристигнување на местото на утовар задоцнува толку долго што другата страна - испраќачот и/или организаторот на превоз, повеќе нема интерес за договорениот превоз, другата страна може да се откаже од договорот за превоз и да бара надоместок на штетата.

2. Товарен лист

Член 51

Товарен лист се издава за секој превоз на стока во внатрешниот и меѓународниот превоз на стока во патниот сообраќај.

Товарниот лист се издава по приемот, односно утовар на стоката за превоз.

Со издавањето на товарниот лист превозникот потврдува дека е склучен договор за превоз и дека стоката е примена за превоз.

Член 52

Непостоењето, неисправноста или загубувањето на товарниот лист немаат влијание врз постоењето и содржината на договорот за превоз на стоката, ако со друг закон или меѓународен акт поинаку не е уредено.

Член 53

Товарниот лист се издава во три оригинални примероци, а може да содржи и дополнителен број на примероци кои се означуваат со број од четири и понатака. Товарниот лист може да гласи на доносител или да содржи одредба „по наредба“. Првиот примерок на товарниот лист му се предава на испраќачот, вториот ја придружува стоката во превозот и му се предава на примачот, а третиот останува кај превозникот, примероците од четири и повеќе се наменети за контролни органи и ако стоката се превезува во меѓународниот превоз.

Ако стоката што се прима за превоз мора да биде утоварена во различни возила, или ако станува збор за различен вид на стока, или ако стоката е поделена во групи, испраќачот или превозникот можат да бараат за секое возило или за секој вид стока или за секоја стока во одредена група да се издаде посебен товарен лист.

Во случај на повратни превози во превозот на стока, се смета дека товарниот лист е валиден и ако нема печат од превозникот, односно возачот се потпишал со наведување на име и презиме и број на патната исправа.

Член 55

Ако е извршен препис на товарниот лист, на секој препис тоа мора да биде видно означено, а тие преписи мораат да имаат предупредување дека врз основа на нив не може да се располага со стоката.

Член 56

Испраќачот е одговорен за штета настаната поради неточни и непотполни податоци што сам ги пополнил во товарниот лист или што по негово барање ги пополнил превозникот.

Член 57

Пред започнување на превоз на стоката на местото на утовар, превозникот е должен да ја провери:

- 1) точноста на податоците што се внесени во товарниот лист, а кои се однесуваат на бројот на колетите, на нивната ознака, како и на бројната ознака на колетот и
- 2) надворешна состојба на стоката, односно на амбалажата.

Во случај кога превозникот располага со разумни средства и можности за контролирање на исправноста на наведените податоци од ставот 1 точка 1 на овој член тој ќе ги впише своите резерви (забелешки) назначувајќи ги притоа причините на кои тие се засноваат. Тој, исто така, ќе ги наведе и причините за какви било резерви кои истиот ќе ги направи во поглед на надворешната состојба на стоката и нејзиното пакување. Таквите резерви нема да го обврзат испраќачот освен ако тој изречно се согласи во товарниот лист дека го обврзуваат.

Одредбите на ставовите 1 и 2 на овој член не се применуваат за превоз на стока во контејнери кога истите во увозна постапка се преземаат од одредено пристаниште и се предмет на мултимедијален транспорт. Во овие случаи превозникот одговара за контејнерот како еден колет предмет за пакување на стоката.

Член 58

Испраќачот е должен да ја спакува стоката на пропишан или вообичаен начин за да не дојде до настанување на штета или до загрозување на безбедноста на луѓето, оштетување на патната инфраструктура или на животната средина.

Превозникот е должен да му обрне внимание на испраќачот за недостатоците на пакувањето што можат да се забележат, во спротивно ќе одговара за оштетување на стоката што би настанало поради тие недостатоци.

Превозникот не одговара за оштетување на стоката ако испраќачот, иако му е укажано за недостатоците во пакувањето на стоката, барал превозникот да ја прими стоката за превоз со тие недостатоци.

Превозникот е должен да го одбие превозот на стока ако недостатоците во нејзиното пакување се такви со што може да биде загрозувана безбедноста на лицата или добрата или на превозното средство, патната инфраструктура, како и животната средина.

За штетата која поради недостаток во пакувањето ќе ја претрпат трети лица за време додека стоката се наоѓа кај превозникот одговара превозникот, а тој има право да бара надоместок од испраќачот.

Член 59

Испраќачот може да бара од превозникот, а превозникот да се согласи за определен паричен надоместок да изврши прием на стока со проверка на:

- 1) бруто тежината на стока предадена на превоз или нејзина количина означена на друг начин и
- 2) содржината на колетите заради утврдување на вообичаениот назив на стоката во превоз и на нејзината состојба.

Констатирањето увид при проверката од ставот 1 на овој член се внесува во товарниот лист.

Член 60

Ако товарниот лист не содржи забелешки на превозникот ставени во смисла на одредбата од членовите 57 став 2 и 59 став 2 од овој закон се претпоставува, додека превозникот не го докаже спротивното дека стоката и амбалажата биле во добра надворешна состојба, како и дека бројот и ознаките на колетите одговараат на податоците од товарниот лист.

Член 61

Испраќачот е должен да му ги даде на превозникот сите податоци и да ги приложи кон товарниот лист и да ги стави на располагање на превозникот сите документи кои се потребни за спроведување на царински и други постапувања.

Превозникот не е должен да ја испитува исправноста и точноста на податоците внесени во приложените документи и на видот на приложените документите од ставот 1 на овој член.

Испраќачот е одговорен за штетата што би можела да настане поради недостиг, неточност или неисправност на податоците во документите и на приложените документи од ставот 1 на овој член.

Испраќачот е одговорен за штета која ќе му се нанесе на превозник поради недостаток или неточност на документи од ставот 1 на овој член при превоз на стока во одење и враќање на истата на почетна дестинација.

Износот на оштетата во случај од ставот 4 на овој член не може да биде поголема од износот кој превозникот го платил за дополнителни контролни прегледи и платени административни такси, надоместок за паркирање на одредени терминали, како и надоместок за авто ден за период за кој се продолжува превозот споредено со вообичаеното време за завршување на тој превоз. За повратно возење на иста стока која приемникот ја враќа кај испорачателот се надоместува ист износ договорен за превоз на стоката во првото возење.

Член 62

Превозникот одговара за штетата настаната со загубување, освен ако докаже дека не е виновен.

Износот на оштетата во случајот од ставот 1 на овој член не може да биде поголем од износот што производителот би бил должен да го надомести доколку стоката предадена на превоз е загубена.

3. Пренослив товарен лист

Член 63

Испраќачот и/или организаторот на превоз и превозникот можат спогодбено да одредат испраќачот да издаде товарен лист по наредба или на доносител (во натамошниот текст: пренослив товарен лист).

Ако е издаден пренослив товарен лист, на примерокот што му се предава на испраќачот мора изречно да биде назначено дека станува збор за пренослив товарен лист, а на другите примероци од оригиналот на товарниот лист мора да се назначи дека е издаден пренослив товарен лист.

Условите на договорот за превоз и општите услови на превозот го обврзуваат имателот на пренослив товарен лист, кој не е испраќач, само ако се содржани во преносливиот товарен лист или на нив во товарниот лист изречно се повикува.

Член 64

Преносливиот товарен лист мора да содржи потписи на превозникот и на испраќачот или на лица кои тие ќе ги овластат.

Член 65

Испраќачот и превозникот можат да бараат за нивни потреби да се направи препис на преносливиот товарен лист.

Ако е извршен препис на преносливиот товарен лист, на секој препис тоа мора видно да биде означено и тие преписи мораат да имаат предупредување дека врз основа на нив не може да се располага со стоката.

Член 66

Преносливиот товарен лист по наредба се пренесува со индосамент, а преносливиот товарен лист на доносител со предавање.

Врз формата и правното дејство на индосаментот се применуваат прописите за меница, освен одредбите што се однесуваат на регрес.

Ако во преносливиот товарен лист по наредба не е означен примачот на стоката, таквиот товарен лист се пренесува со наредба на испраќачот.

4. Извршување на превозот

Член 67

Превозникот е должен да го изврши превозот на стоката преку маршрутата што е договорена.

Ако маршрутата на превозот не е договорена, превозникот мора да го изврши превозот преку маршрута што е најповолна за превоз на таквата стока.

Член 68

Превозникот е должен да го изврши превозот за време што е вообичаено за превоз на таква стока, земајќи ги предвид видот и должината на патот, како и видот на возилото.

Член 69

Рокот на превозот почнува да тече од истекот на времето за утовар, односно од истекот на дополнителното време за утовар на стоката, како и завршување на царинска постапка, ако таква е предвидена.

Се претпоставува дека рокот на превозот истекол со часот на известувањето дадено на примачот дека стоката пристигнала во местото на истовар и е подготвена за предавање на примачот, или од часот кога превозникот се обидел да му ја предаде стоката на примачот.

Член 70

Ако превозот на стоката не е можно да се изврши во договорениот рок и под договорените услови, превозникот е должен да бара упатства од лицето овластено за располагање со стоката во текот на превозот, а ако имателот на преносливиот товарен лист не му е познат на превозникот, превозникот е должен потребните упатства да ги бара од испраќачот и/или организаторот на превоз.

Ако превозникот не е во можност да ги добие упатствата од ставот 1 на овој член во рок од 24 часа, е должен да преземе мерки за заштита на интересите на лицето кое е овластено да располага со стоката.

Превозникот е должен да постапи според одредбите од ставовите 1 и 2 на овој член и во случај кога околностите битно го отежнуваат извршувањето на превозот под договорените услови.

Превозникот има право на надоместок на трошоците што ги имал поради пречки во превозот настанати без негова вина.

Член 71

Превозникот мора да ги преземе сите мерки потребни за заштита на стоката предадена за превоз.

Ако превозникот не побара од испраќачот упатства за мерките потребни за заштита на стоката се смета дека му било познато кои мерки мораат да се преземаат со цел да се заштити стоката.

Ако во товарниот лист не е содржано известување за видот на опасност од стоката предадена на превоз, врз нарачателот на превозот паѓа товарот на докажување дека превозникот знаел или морал да знае за видот на опасноста од стоката.

5. Право на располагање со стоката во текот на превозот

Член 72

Ако не е издаден пренослив товарен лист, испраќачот располага со стоката во текот на превозот и може да бара да:

- 1) се запре превозот на стоката;
- 2) се одложи предавањето на стоката на примачот;
- 3) се предаде стоката на некое друго истоварно место;
- 4) му се предаде стоката на друг примач што не е одреден со договорот за превоз или во товарниот лист и
- 5) се врати стоката во местото на утовар.

Барањето од ставот 1 на овој член, како и потврдата за приемот, мораат да бидат доставени во писмена форма и да содржат клаузула за надоместок на договорните и дополнителните трошоци за превоз на стоката.

Испраќачот има обврска да ги надомести сите побарувања на превозникот поради измена на условите на превоз.

Во случај на спор превозникот не е обврзан да ја предаде стоката без полагање гаранција од страна на примачот.

Ако превозникот му ја предал стоката на примачот, а од него не ја наплатил сумата со која била оптоварена, е должен да му ја исплати на испраќачот и/или организаторот на превоз сумата што требало да ја наплати од примачот на стоката.

Превозникот во случајот од ставот 5 на овој член има право да бара исплата на сумата за извршениот превоз од примачот на стоката.

Член 73

Превозникот е одговорен за штета настаната поради неизвршување на барањата од членот 72 став 1 од овој закон во случај кога се исполнети условите од членот 72 став 2 од овој закон.

Износот на штета во случајот од ставот 1 на овој член не може да го премине износот за штета за која превозникот бил договорен, доколку стоката предадена за превоз е загубена.

Член 74

Правото на испраќачот да располага со стоката во текот на превозот му престанува со предавање на товарниот лист на примачот на стоката.

Член 75

Примачот на стоката може да располага со стоката во текот на превозот под условите и на начинот од членот 72 од овој закон, ако испраќачот стави забелешка во товарниот лист дека примачот има право да располага со стоката.

Примачот може да располага со стоката која се превезува и во случај ако испраќачот му го предаде својот примерок од товарниот лист или кога стоката пристигне во местото на истовар.

Член 76

Ако е издаден пренослив товарен лист со стока предадена на превоз може да располага само овластениот имател на преносливиот товарен лист и тоа под услов да се исполнети сите обврски што произлегуваат од преносливиот товарен лист.

Имателот на преносливиот товарен лист во случајот од ставот 1 на овој член, може да бара од превозникот да:

- 1) го запре превозот или
- 2) му се предаде стоката во некое друго место на истовар или
- 3) се врати стоката во местото на утовар.

Ако имателот на преносливиот товарен лист бара стоката да му се предаде во некое друго место на истовар, тој при приемот на стоката на превозникот мора да му го врати преносливиот товарен лист.

Ако со стоката се располага на некој друг начин од ставот 2 на овој член, барањето мора да се внесе во преносливиот товарен лист и да се потврди со потпис и печат на имателот на преносливиот товарен лист, во спротивно ова барање нема правно дејство.

Имателот на преносливиот товарен лист има обврска да ги надомести сите дополнителни трошоци и договорената превозна цена за дејствијата од ставот 1 на овој член.

Во случај на спор, превозникот нема да биде обврзан да ја предаде стоката без полагање гаранција од страна на имателот на преносливиот товарен лист.

Член 77

Превозникот не може да одбие да изврши измена на договорот за превоз, ако:

- 1) барањето е навремено доставено и може да се достави или да се информира лицето (возач на возилото) кое мора да го изврши;
- 2) со извршувањето на барањето не настанува штета за друг корисник на превозот;
- 3) на превозникот му се надомести штетата и сите трошоци настанати поради извршување на барањето и
- 4) извршувањето на измената на договорот не е во спротивност со царинските или други прописи.

6. Предавање на стока

Член 78

Превозникот е должен да ја предаде стоката во местото на истовар или во местото што за прием на стоката ќе го одреди лицето овластено да располага со стоката.

Член 79

Превозникот е должен да ја предаде стоката на примачот или на имателот на пренослив товарен лист, а ако товарен лист или пренослив товарен лист не е издаден на лицето коесо договорот за превоз или на друг начин е одредено за прием на стоката.

Член 80

Примачот, по пристигнувањето на стоката во местото на истовар, може да бара од превозникот да му го предаде вториот примерок од товарниот лист, ако ги исполнил своите обврски од договорот за превоз.

Превозникот е должен да го исполни барањето на примачот од ставот 1 на овој член, ако во барањето на испраќачот што е издадено врз основа на членот 72 од овој закон поинаку не е одредено.

Примачот е должен да му го потврди на превозникот приемот на стоката во товарниот лист, со потпис или печат, а во случај да не е тоа можно, лицето одговорно за прием на стоката ги наведува во целост своето име и презиме и број на личната карта, односпатна исправа, како и дата на прием на стоката.

Примачот има право да бара записнички да се утврди идентичноста на пратката и ако пратката е оштетена, во што се состои оштетувањето. Записникот со свои забелешки или без забелешки мора да го потпише и возачот на возилото кој задолжително присуствува при проверката на стоката и изработката на записникот. Во товарниот лист кој ја следистоката и на примерокот кој е за превозникот во рубриката за забелешки се наведува забелешка за изработен записник со број и дата на заверка. Се смета за ништовен записник кој не е потпишан од возачот и за истиот не постои никаква забелешка во двата примероци од товарниот лист.

Во случај кога околностите ја спречуваат испораката на стоката по нејзино пристигање во местото означено за испорака, превозникот ќе побара инструкции од испраќачот. Доколку примачот одбие да ја преземе стоката, испраќачот ќе има право да располага со неа без обврска од поднесување на првиот примерок од товарниот лист.

Примачот што го одбил приемот на стоката може дополнително да бара предавање на стоката и тоа сè додека превозникот не добие поинакви инструкции од лицето кое има право да располага со стоката.

Кога околностите кои ја спречуваат испораката на стока ќе уследат откако примачот преку извршувањето на своето право од ставот 6 на овој член издал налог, стоката да му биде предадена на друго лице, се применуваат одредбите од ставот 5 на овој член истокако примачот да е испраќач, а тоа друго лице да е примач. Превозникот има право нанадоместок на трошоци за промена на условите за превоз, а испраќачот има обврска да даде соодветна гаранција за исполнување на своите обврски од новиот договор за превозспрема превозникот.

Член 81

Превозникот е должен без одлагање да го извести примачот за пристигнувањето на стоката во местото на истовар.

Известувањето од ставот 1 на овој член се доставува на адреса на седиште на примачот на стоката, телефон, факс или е-маил адреса, што ја означил испраќачот и тоа во текот на работното време на примачот, доколку поинаку не е одредено со договорот, а ако примачот е физичко лице во вообичаено време.

Во случај кога е издаден пренослив товарен лист, превозникот е должен согласно со ставовите 1 и 2 на овој член да го извести лицето одредено од испорачателот на стоката и/или организаторот на превоз.

Член 82

Примачот е должен да ја истовари стоката во соодветен рок, ако со договорот поинаку не е одредено.

При истоварот примачот мора да се придржува кон упатствата од превозникот кои се однесуваат на безбедноста и заштитата од штета на лицата, на возилото и на стоката натоварена во возилото.

Соодветен рок за истовар на стока изнесува во просек од пет часа по пристигање на возилото во местото на истовар, доколку не се работи за стока која подлежи на увозна царинска постапка. Соодветен рок за истовар на стока во меѓународниот превоз е рок од 24 часа во кој се вклучува и периодот за завршување на царинската постапка, доколку поинаку не е определено во договорот за превоз.

Неисполнување на рокот за испорака предизвикана поради необезбедени соодветни документи потребни за спроведување на увозна царинска постапка од страна на примачот, значи надоместок на штета на превозникот за период на чекање за завршување на царинското постапување.

Не истоварање на стока во рокот од ставот 3 на овој член значи надоместок на штета на превозникот за период на чекање.

Превозникот може да одбие да ја предаде пратката ако истовремено не му се предаде дупликат од товарниот лист на кој примачот потврдил дека пратката му е предадена, потврда за исплата на трошоци со кои стоката е оптоварена при вршење на превоз, како и доказ за платен надоместок за превоз, ако така е договорено.

Член 83

Местото на истоварот го одредува примачот, ако со договорот поинаку не е одредено.

Врз истоварот на стоката соодветно се применуваат одредбите од членовите 42 и 47 од овој закон.

Ако истоварот на стоката не е извршен според одредбите на ставот 2 на овој член, превозникот може да ја истовари стоката на трошок и ризик на примачот и да постапи според одредбите од членот 87 од овој закон.

Член 84

Имателот на преносливиот товарен лист е должен при преземањето на стоката да му го врати на превозникот преносливиот товарен лист на начин утврден во членот 80 став 3 од овој закон.

Член 85

Ако примачот ја прими стоката без приговор се смета дека стоката му е уредно предадена во состојба што е означена на товарниот лист или во преносливиот товарен лист.

За оштетувањата на стоката што не можеле да се забележат во часот на предавањето (истовар) примачот е должен, во писмена форма и без одлагање по откривањето на оштетувањето, да достави приговор до испраќачот на стоката најдоцна во рок од пет работни дена од денот на истоварот на стоката, во спротивно престанува правото на надоместок на штета. Примачот е должен во товарниот лист при истовар на стоката да искаже резервација за задржување на правото да достави приговор за штета на стоката која не може да се забележи во часот на предавање. Докажувањето дека оштетувањето на стоката е настанато со превозот на стоката, при што се исклучени дејствијата на утовар и растовар на стоката, паѓа на товар на примачот на стоката.

Превозникот одговара за штета настаната поради задоцнување во предавањето на стоката на примачот само ако примачот, корисникот на превоз и/или организаторот на превоз поднесе до превозникот барање за надоместок на штета, во рок од пет работни дена од денот кога стоката му е ставена на располагање заради прием.

Правото за надоместок на штета настаната поради задоцнување е оправдано само во случај кога рокот за испорака (ден и/или час) се наведени во товарниот лист кој ја следи стоката од страна на испорачателот на стоката, одговара на реално остварување на испораката во зависност од далечината и почитувањето на законските прописи за работно време и одмор на возачите.

Член 86

Ако примачот го одбие приемот на стоката или ако превозникот не може да го пронајде примачот на стоката, превозникот е должен, без одлагање, да побара упатство од испраќачот и/или организаторот на превоз.

Член 87

Ако превозникот не го добие упатството од членот 86 од овој закон или ако не постои можност за предавање на стоката превозникот, во име и на трошок и ризик на лицето кое е овластено да располага со стоката, може:

- да ја истовари стоката и да ја предаде на чување во јавен склад или на друго погодно место, или може сам да ја чува или
- веднаш да ја изложи стоката на продажба, ако е во фаза на расипување или ако непосредно постои опасност од расипување, или ако трошоците на чувањето не би биле во сразмер со вредноста на стоката.

За предавање на стоката на чување превозникот е должен без одлагање да го извести лицето кое е овластено да располага со стоката.

Ако стоката ја предаде на чување во јавен склад или на друго место, превозникот е одговорен за нивниот избор.

Кога превозникот ќе постапи според одредбите од ставот 1 на овој член се смета дека превозот е завршен.

Член 88

Превозникот може да ја изложи стоката на продажба и ако лицето кое е овластено да располага со стоката не ја преземе стоката во рок не подолг од 20

дена од дено на предавањето на стоката на чување или ако не даде упатство според кое треба да постапи превозникот.

Член 89

Износот остварен од продажба на стоката според одредбите на членовите 87 и 88 од овој закон, а по одбивање на своите побарувања што настанале во врска со превозот и трошоците на чувањето и на продажбата на стоката, превозникот е должен да го положи кај судот во корист на лицето што е овластено да располага со стоката.

За извршената продажба и за полагањето на преостанатиот износ кај судот превозникот е должен да го извести испраќачот и/или организаторот на превоз и/или лицето кое е овластено да располага со стоката.

7. Одговорност на превозникот

Член 90

Превозникот е одговорен за загубување или оштетување на стоката што ја презел за превоз и тоа од часот на преземањето на стоката за превоз до нејзиното предавање на примачот, како и за штета настаната поради задоцнување во превозот и предавање на стоката на примачот.

Член 91

Превозникот одговара за загубување или оштетување на стоката, како и за штета настаната поради задоцнување во превозот и предавање на стоката на примачот, освен ако докаже дека штетата настанала поради дејствија или пропуст на испраќачот и/или организаторот на превоз, поради својствата на стоката или од надворешни причини штоне можеле да се предвидат, да се избегнат или да се отстранат.

Член 92

Превозникот се ослободува од одговорност ако докаже дека загубувањето, односно оштетувањето на стоката настанале поради посебна опасност која е во врска со една или повеќе од следниве околности:

- 1) употреба на отворени и непокриени возила, ако употребата на такви возила е изречно договорено и назначено во товарниот лист;
- 2) недостиг или лоша состојба на амбалажата за стоката која по своја природа е подложна на растур или оштетување, ако не е спакувана или не е уредно спакувана;
- 3) ракување, утовар, редење и истовар на стоката од страна на испраќачот, односно примачот или на лица кои ги извршувале тие работи по налог на испраќачот, односно примачот;
- 4) природата на стоката која по своите својства е изложена на целосно и делумно загубување или оштетување, особено поради кршење, рѓа, гниење, сушење, протечување, нормален растур или дејство на инсекти и
- 5) недостиг, несоодветна или непотполна ознака на колетите.

Превозникот не е одговорен за штета настаната со загубување и оштетување на живо животно предадено на превоз, ако докаже дека ги презел сите мерки што според околностите бил должен да ги преземе, како и дека постапил според посебните упатства како му се дадени.

Ако превозникот утврди дека според околностите на случајот, загубувањето или оштетувањето можело да настане од една или од повеќе посебни околности од ставот 1 на овој член, се претпоставува дека штетата е произлезена од истите.

Имателот на правото на отштета го задржува правото на докажување деказагубувањето, односно штетата, на полно или делумно, не настанала поради која и да било од околностите од ставот 1 на овој член.

Член 93

Превозникот и/или организаторот на превоз одговараат за штета што ќе ја предизвикаат лица кои по негов налог работеле на извршување на превозот. Одредбата од ставот 1 на овој член се однесува и на други превозници кои превозникот ги користи за превоз на стока, како и на лица кои по негов налог на други превозници работеле на извршување на превозот.

Член 94

Превозникот не може да се ослободи од одговорност за штетата со повикување на одредбите од членот 92 од овој закон, ако:

- 1) при превоз со отворено или непокриено возило дојде до загубување на целата пратка и
- 2) превозот на стоката е извршен со возило што е снабдено со потребна опрема со цел за заштита на стоката од топлина, од студ, од разлика во температурите или од влажностна воздухот, а не докаже дека ги презел сите мерки кои, според околностите, бил должен да ги преземе во поглед на изборот, одржувањето и употребата на таквата опрема, како идека не постапил според посебните упатства ако му се дадени.

Член 95

Се смета дека стоката е загубена во превозот ако превозникот не му ја предал на примачот во рок од 30 дена од денот кога според договорот бил должен да му ја предаде стоката, односно ако не е одреден рокот, се смета дека стоката е загубена после истекот на 60 дена од денот на утовар.

Ако превозникот пред истекот на рокот од ставот 1 на овој член изјави дека стоката е загубена, се смета дека е загубена оној ден кога превозникот изјавил дека е загубена.

Член 96

Превозникот не одговара за штета настаната со превоз на опасни стоки, ако при преземањето на таа стока за превоз не знаел ниту можел да знае дека станува збор за опасна стока.

Член 97

Износот на штета за загубување и оштетување на стоката предадена за превоз се одредува според одредената, односно пазарната цена што предметот ја имал во времето и во местото на испраќање.

Износот на штетата од ставот 1 на овој член не може да го надмине:

- 1) износот што превозникот би морал да го плати во случај на целосно загубување на стоката, ако целата стока е оштетена или
- 2) износот што превозникот би морал да го плати во случај на делумно загубување на стоката, ако е оштетен само еден дел од стоката.

Член 98

Износот на штетата за кој превозникот одговара поради загубување или оштетување на стоката не може да биде поголем од 20 денари по килограм нето тежина на загубената или оштетената стока.

Покрај износот од ставот 1 на овој член, превозникот е должен да му ја надомести на испраќачот и/или организаторот на превоз, однапред платената превознина и другите трошоци настанати во превозот на стоката, во целост ако станува збор за

загубување на стоката, а сразмерен износ на штета од превознината ако станува збор за оштетување на стоката.

Во случај на задоцнување со предавањето на стоката, превозникот е должен да плати една десеттина од превознината за секој ден задоцнување, но не повеќе од една третина од вкупната превознина.

Ако испраќачот на стоката и/или организаторот на превоз докаже дека поради задоцнување со предавањето на стоката претрпел штета, превозникот е должен да ја плати докажаната штета, но најмногу до двоен износ на превознината.

Барањата за надоместок на штета заради задоцнување од ставовите 3 и 4 на овој член се доставува до превозникот во пишана форма најдоцна во рок од пет работни дена од денот на предавањето на стоката, во спротивно се губи правото на надоместок.

Член 99

Во договорот за превоз може да се означи вредноста на стоката во износ поголем од износот од членот 98 став 1 од овој закон и во тој случај превозникот одговара за штета настаната поради загубување или оштетување на стоката до означениот износ.

Ако вредноста на стоката е означена на начинот од ставот 1 на овој член, превозникот има право на зголемување на превознината.

Член 100

Превозникот може да се повикува на одредбите од овој закон со кои се ограничува неговата одговорност само ако докаже дека штетата не е предизвикана намерно или од крајно невнимание на превозникот или на лицата кои по негов налог работеле на извршувањето на превозот.

8. Превознина

Член 101

Височината на превознината се одредува со договор за превоз.

Испраќачот и/или примачот и/или организаторот на превоз е должен да му ги исплати на превозникот надоместокот за превоз и други непредвидени трошоци кои се направени во текот на вршењето на превозот.

Во случај на неисполнување на обврските од ставот 2 на овој член од страна на субјектот одреден за исплата на надоместоците за извршениот превоз на стока, солидарно обврската за исплата на надоместок за превоз се пренесува на испраќачот и/или примачот и/или организаторот на превоз.

За ништовни се сметаат сите одредби во договорот за превоз кои го лимитираат правото на солидарна одговорност од ставот 3 на овој член.

Член 102

Превознината се плаќа за стоката што е превезена и во местото на истовар му е ставена на располагање на примачот или на друго овластено лице.

Ако стоката е превезена само по еден дел од патот, превозникот има право на сразмерна превознина за поминатиот пат, а ако за тоа е одговорен нарачателот на превозот има право на превознина во полн износ.

Превозникот не одговара за штета или загуба на стока настаната поради виша сила. Превозникот нема право ни на дел од надоместок за превоз ако при вршење на превозот пратката пропадне поради виша сила.

Член 103

Ако примачот или испраќачот и/или организаторот на превоз не ги исполни своите обврски во врска со превозот согласно со членот 102 став 1 од овој закон,

превозникот не е должен да ја предаде стоката, ако примачот или испраќачот и/или организаторот на превоз, на негово барање и без одлагање, не му даде соодветно обезбедување.

Во случајот од ставот 1 на овој член превозникот може да ја предаде стоката на чување во јавен склад или на друго погодно место или може сам да ја чува.

Превозникот е должен, без одлагање, да ги извести примачот, испраќачот и/или организаторот на превоз за предавање на стоката на чување.

Ако превозникот ја предаде стоката на чување во јавен склад или на друго погодно место, одговара за нивниот избор.

Превозникот може да ја продаде стоката ако обврските од ставот 1 на овој член не бидат исполнети во рок од пет работни дена од денот на известувањето за предавањето на чување, односно веднаш ако стоката е во фаза на расипување или постои оправдан сомнеж за опасност од расипување или ако трошоците на чување не се во сразмер со вредноста на стоката.

При продажба на стоката се применуваат одредбите од членовите 88 и 89 од овој закон.

Член 104

Заради обезбедување на своите побарувања од договорот за превоз на стока, превозникот има право на залог и право на продажба на стоката што ја презел за превоз.

Во случај на последователни превози превозникот има право на залог и право на продажба на стоката која последна ја превезува како мерка за заштита на своите претходни побарувања на име извршени превози на стока, на кои им е поминат рокот за наплата.

Кога во извршување на превозот учествуваат повеќе превозници, поединечно или еден по друг, побарувањата им се обезбедуваат со право на залог од последниот превозник кој е должен да им ги намира сразмерните делови за извршениот превоз и складирање на стоката.

Побарувањата на поранешниот превозник, како и неговото право на залог, преминуваат според овој закон врз подоцнежниот превозник кој му ги исплатил тие побарувања. Истото важи и ако превозникот ги исплати побарувањата на експедиторот.

Неисполнување на обврска од договорот за превоз се смета дека настанала, ако во рок од 30 и/или 60 дена од извршувањето на превозот не е платена договорената превознина.

Доколку однапред не е определен рок за исплата на превознина од 60 дена од денот на истоварот на стоката, се смета дека обврската без претходна опомена во кој било облик на известување настапува за рок не подолг од 30 дена од денот на истоварот.

За ништовни се сметаат сите одредби од договор за превоз, доколку има одредено подолг период за исплата на превознина од ставовите 5 и 6 на овој член и одредување на друг услов за пресметка на денови за наплата на превознина.

За ништовни се сметаат одредбите од договор за превоз во кои се оспорува правото на барање надоместок за штета нанесена на превозник, во смисла на овој закон, и правото за наплата на казнена камата за задоцнета исплата на договорена превознина.

V. ДОГОВОР ЗА ПРЕВОЗ НА СТОКА СКЛУЧЕН ВРЗ ОСНОВА НА ОБЈАВЕН ТЕНДЕР

Член 105

Договор за превоз на стока потпишан врз основа на објавен тендер за избор на најповолен превозник е ништовен во случај кога во тендерската документација не се бара доказ за располагање со соодветен капацитет на возила за извршување на превозот предмет на објавениот тендер.

Организатор на превоз кој во свое име и за сметка на превозници партнери, учествува на тендер за избор на најповолен превозник, мора како доказ за располагање со соодветен капацитет на возила да приложи изјава од превозник. Изјавата од превозник, покрај цената понудена за превоз, содржи податоци за возилата кои ќе бидат користени при превозот, предмет на објавениот тендер и тоа:

- број на лиценца за вршење на дејност,
- тип и вид на возила,
- регистарските таблици и
- извод од лиценца за влечни возила.

Превозникот може да даде изјава од превозник во свое име и/или само на еден учесник организатор на превоз на ист тендер.

Организатор на превоз кој нема во сопственост превозни средства во понудата задолжително го наведува бројот на лиценца за вршење на дејност, понудената превозна цена и ги наведува превозниците со назнака на капацитетот на возила за кои приложува изјава од превозник.

Организаторот на предметен тендер има право да побара, како дел од тендерска документација, потврда од учесниците за членство во одредени здруженија (комори, асоцијации или друг вид и облик на здружување) што претставува контролен документ за идентификација на учесникот во објавениот тендер.

За ништовен се смета потпишан договор за најповолен превозник избран на тендер во случаи кога изборот е направен само врз основа на најниско понудена превозна цена од превозник и/или организатор на превоз кој нема приложено доказ за располагање со оној број на возила со кој ќе може да ја изврши понудената превозна операција.

VI. ПРЕВОЗ ВО КОЈ УЧЕСТВУВААТ ПОВЕЌЕ ПРЕВОЗНИЦИ

Член 106

Кај превозот во кој учествуваат повеќе превозници, за загубување или оштетување на стока и/или багаж, како и за задоцнување во превозот, солидарно одговараат превозникот и/или организаторот на превоз што го склучил договорот за превоз, превозникот на чиј дел од патот дошло до загубување, односно до оштетување и последниот превозник (последователен превозник).

Ако не може да се утврди на чиј дел од патот дошло до загубување, односно до оштетување на стоката, за настанатата штета одговараат солидарно сите превозници.

Превозникот што ќе му довери на некој друг превозник целосно или делумно извршување на превозот на стока што ја примил за превоз, останува и натаму одговорен за нејзиниот превоз од нејзиниот прием до предавање и има обврска да му исплати соодветен надоместок на подоцнежниот превозник.

Вториот превозник со преземање на стоката и товарниот лист од првиот превозник станува договорна страна во договорот за превоз, со права и должности на солидарен должник и солидарен доверител, чии удели се сразмерни со учеството во превозот.

Кога за извршување на превоз на стока со ист договор ќе се обврзат повеќе превозници кои еден по друг ќе учествуваат во превозот се применуваат одредбите од ставот 3 на овој член.

Секој од повеќето превозници има право да бара да се утврди состојбата на стоката во моментот кога му се предава заради извршување на неговиот дел од превозот.

Приговорите направени на подоцнежниот превозник дејствуваат и спрема сите поранешни.

Кога во извршување на превоз на иста стока учествуваат еден по друг неколку превозници што ги определил испраќачот, тогаш секој од нив одговара само за својот дел на превозот.

Член 107

За штета настаната поради смрт, поради нарушување на здравјето или поради повреда на патникот, како и за штета настаната со задоцнување во превозот на патниците, солидарно одговараат превозникот и/или организаторот на превоз што го склучил договорот за превоз и превозникот на чиј дел од патот дошло до смрт, до оштетување на здравјето или до повреда на патникот, односно до задоцнување во превозот.

Член 108

Превозникот што му ја надоместил штетата на корисникот на превозот според одредбите од членовите 106 и 107 од овој закон има право на регрес од другите превозници кои одговараат солидарно.

Ако не може да се утврди износот на штетата настаната на одделни делови на патот, секој превозник е одговорен за штетата сразмерно на своето учество во превозината.

VII. КОМБИНИРАН ПРЕВОЗ

Член 109

Ако врз основа на договорот за превоз, превозот се врши со учество на превозници од разни гранки на сообраќајот - комбиниран превоз, превозникот и/или организаторот на превоз што го склучил договорот одговара за штета според оние прописи за надоместок на штета што важат за превозникот на чиј дел од патот настанала штетата.

Ако превозникот и/или организаторот на превоз во извршување на превозот без знаење на испраќачот на стоката користи превозник од други гранки на сообраќајот, превозникот и/или организаторот на превоз што го склучил договорот одговара за штета според одредбите од овој закон, без оглед на тоа на чиј дел од патот настанала штетата, ако тоа е поволно за корисникот на превозот.

VIII. РЕКЛАМАЦИИ

Член 110

Побарување кое произлегува од договор за превоз, имателот на правото може да го оствари со поднесување рекламација до превозникот во писмена форма, или со поднесување тужба до надлежен суд, доколку превозникот во рок од 15 дена од денот на доставувањето на рекламацијата не ја исплати бараната оштета.

На барање на имателот на правото превозникот плаќа казнена камата од денот на доставувањето на рекламацијата.

На побарувања од превозникот каматата тече од денот на истекот на определените рокови за исплата на договорената превознина и други трошоци не планирано настанати без вина на превозникот во текот на извршување на превозот.

IX. ЗАСТАРЕНОСТ НА ПОБАРУВАЊЕТО

Член 111

Побарувањата за надоместок на штета кои произлегуваат од договор за превоз на стока застаруваат за една година.

Застарувањето на побарувањето од ставот 1 на овој член почнува да тече за:

- 1) побарувањата поради оштетување на стока, како и поради задоцнување на превозот на стока од денот кога превозникот ја предал стоката и
- 2) побарувањата поради загубување на стока, односно на багаж од денот кога според одредбите од членот 30 од овој закон се смета дека предметот е загубен.

Член 112

Побарувањата настанати поради смрт, нарушување на здравјето или повреда на патникот, застаруваат за две години.

Застарувањето на побарувањата што настанале поради нарушување на здравјето или повреда на патникот почнува да тече од денот кога е завршено патувањето, а побарувањата настанати поради смрт на патникот од денот на смртта.

Член 113

Застарувањето запира кога на превозникот ќе му се достави рекламација во писмена форма и продолжува да тече понатаму од денот кога на имателот на правото му е доставен во писмена форма одговорот на рекламацијата и кога му се вратени исправите приложени кон рекламацијата.

Дополнителните рекламации по истиот предмет не го запираат застарувањето.

Застареноста во никој случај не може да настапи пред да истече рокот од 30 дена од денот на приемот на одговорот на рекламацијата.

Член 114

Застареност на побарувањата на превозникот кои произлегуваат од договор за превоз во однос на договорената превознина застаруваат за три години од датата на извршувањето на превозот.

Застарувањето запира кога превозникот ќе достави тужба до надлежен суд.

X. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 115

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да се применува Законот за договорите за превоз во друмскиот сообраќај („Службен лист на СФРЈ“ број 2/74) и престануваат да важат одредбите од членовите 704 до 741 Глава XVII ПРЕВОЗ од Законот за облигационите односи („Службен весник на Република Македонија“ број 18/2001, 78/2001, 04/2002, 59/2002, 05/2003, 84/2008, 81/2009 и 161/2009).

Член 116

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.